

Informacja o działalności Kolegium IPN

W roku 2021 Kolegium IPN kontynuowało swoją działalność w dotychczasowym składzie: dr hab. Sławomir Cenckiewicz, prof. Jan Draus, prof. Piotr Franaszek, ks. prof. Józef Marecki, prof. Andrzej Nowak, prof. Wojciech Polak, Bronisław Wildstein, prof. Tadeusz Wolsza i Krzysztof Wyszkowski. Pracami Kolegium kierował Wojciech Polak, którego zastępcami byli: Piotr Franaszek, Tadeusz Wolsza i Krzysztof Wyszkowski. Podczas posiedzenia 15 czerwca zgodnie z regulaminem organizacyjnym Kolegium w wyniku wyborów funkcję przewodniczącego na nową roczną kadencję (rozpoczynającą się 28 czerwca 2021 r.) powierzyło Tadeuszowi Wolszy, a jego zastępcami zostali: Sławomir Cenckiewicz, Piotr Franaszek oraz Wojciech Polak. 21 grudnia Sławomir Cenckiewicz na ręce marszałek Sejmu RP Elżbiety Witek złożył rezygnację z członkostwa w Kolegium IPN.

Kolegium odbyło 14 posiedzeń (w tym dwa posiedzenia w trybie nadzwyczajnym), w których poza jego członkami uczestniczyli: prezes IPN dr Jarosław Szarek, a od 23 lipca jego następca dr Karol Nawrocki bądź delegowani przez nich przedstawiciele. Przekazywali oni informacje o bieżących sprawach związanych z działalnością Instytutu oraz odpowiadali na pytania i interpelacje, które wpłynęły do Kolegium lub zostały wniesione przez jego członków. Ponadto w posiedzeniach brali udział również goście zewnętrzni, dyrektorzy i wicedyrektorzy poszczególnych pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Podczas posiedzenia 26 stycznia Kolegium spotkało się z redaktorami naczelnymi czasopism IPN („Pamięć i Sprawiedliwość”, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989”, „Polish-Jewish Studies”, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”, „Komunizm: System – Ludzie – Dokumentacja”, „Institute of National Remembrance Review”, „Biuletyn IPN”, „Czasypismo”), omówiło projekt sprawozdania z działalności Kolegium IPN za rok 2020. Ponadto dyskutowano na temat ogłoszenia konkursu na stanowisko prezesa IPN oraz przyjęto uchwałę w przedmiotowej sprawie, w której zobowiązano przewodniczącego do ogłoszenia konkursu. Konkurs został ogłoszony w Biuletynie Informacji Publicznej IPN 2 lutego 2021 r. Do konkursu zgłosili się: dr Adam Buława, dr Marek Chrzanowski, dr Karol Nawrocki, dr Jacek Wiatrowski oraz dr Paweł Zyzak. Kolegium 23 marca podjęło uchwałę w sprawie wyboru komisji, która sprawdziła dokumenty i oświadczenia złożone przez kandydatów na stanowisko prezesa pod kątem spełniania wymogów formalnych określonych w ogłoszeniu o konkursie. Wszystkich kandydatów zakwalifikowano do drugiego etapu konkursu. Publiczne przesłuchanie kandydatów odbyło się 27 kwietnia w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” im. prof. Janusza Kurtyki. Ze względu na obostrzenia związane z utrzymującym się stanem epidemii przesłuchania odbyły się wyłącznie z udziałem członków Kolegium IPN i kandydatów, a transmisja na żywo z ich przebiegu była dostępna na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Po naradzie Kolegium jednogłośnie wybrało dr. Karola Nawrockiego. W tej sprawie została przedłożona uchwała marszałek Sejmu RP Elżbiecie Witek. Następnie procedura powoływania prezesa przeniosła się do parlamentu. 14 maja 2021 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka rozpatrzyła wniosek Kolegium IPN w sprawie kandydatury dr. Karola Nawrockiego na stanowisko prezesa Instytutu oraz przeprowadziła dyskusję i pozytywnie zaopiniowała kandydaturę. Sejm RP 28 maja 2021 r. 450 głosami (248 za, 198 przeciw, 4 wstrzymało się) powołał Karola Nawrockiego na stanowisko prezesa Instytutu. 23 lipca 2021 r. Senat RP wyraził zgodę na powołanie Karola Nawrockiego na prezesa IPN. 23 lipca 2021 r. dr Karol Nawrocki złożył ślubowanie.

Podczas posiedzenia 23 lutego Kolegium omówiło sprawę nominacji dr. Tomasza Greniucha na stanowisko pełniącego obowiązki dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu oraz wydało w związku z tym swoje stanowisko, w którym podniosło, że „z zadowoleniem przyjmuje decyzję prezesa IPN dr. Jarosława Szarka o przyjęciu rezygnacji pełniącego obowiązki dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu. Jednocześnie wyraża ubolewanie, że rozwiązanie to nastąpiło tak późno, a Kolegium nie zostało poproszone o opinię w procedurze nominacyjnej dr. Tomasza Greniucha na to stanowisko. W związku z zaistniałą sytuacją Kolegium domaga się, aby także nominacje na stanowiska pełniących obowiązki kierownicze osób w IPN były uprzednio przez Kolegium IPN opiniowane”.

Na posiedzeniu 23 marca prezes IPN, dr Jarosław Szarek przedłożył projekt „Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za rok 2020”, który został omówiony oraz zatwierdzony. Informacja o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu została następnie przedstawiona przez prezesa IPN Sejmowi RP i Senatowi RP.

25 maja p.o. dyrektor Biura Badań Historycznych, dr hab. Marek Wierzbicki przedstawił szczegółową informację na temat Centralnych Projektów Badawczych, w tym obsady kierowniczej badań oraz harmonogramu prac.

Podczas nadzwyczajnego posiedzenia, 1 czerwca Kolegium na wniosek prezesa IPN spotkało się z dr. Karolem Nawrockim i pozytywnie zaopiniowało jego kandydaturę na stanowisko zastępcy prezesa IPN.

15 czerwca Kolegium większością głosów przyjęło złożone przez dr. Jarosława Szarka, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej zgodnie z art. 24a ustawy o IPN „Sprawozdanie z działalności Instytutu za 2020 r.”, podejmując w tej sprawie stosowną uchwałę.

Podczas posiedzenia 6 lipca Kolegium z udziałem kierownictwa Instytutu oraz sekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Piotra Wawrzyka i dyrektora Biura Spraw Osobowych Radosława Petermana omówiło szczegóły przekazania dokumentów przez ministra spraw zagranicznych do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w związku z realizacją art. 90 ustawy z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej (Dz.U. 2021 poz. 464 i 1003). Kolegium w przedmiotowej sprawie przyjęło stanowisko, że: „ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej zobowiązująca Ministra Spraw Zagranicznych do przekazania do Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów budzi wątpliwości prawne. W ocenie Kolegium IPN należy powołać zespół składający się z pracowników Archiwum IPN – KŚZpNP oraz MSZ, w celu dokonania przeglądu ww. dokumentów”.

Podczas nadzwyczajnego posiedzenia 26 lipca Kolegium IPN pozytywnie zaopiniowało kandydatury: dr. hab. Karola Polejowskiego na stanowisko zastępcy prezesa Instytutu oraz Krzysztofa Dąbrowskiego na stanowisko dyrektora Biura Prawnego.

24 sierpnia omówiono zaproponowaną przez prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego nową strukturę Instytutu Pamięci Narodowej. Kolegium podczas posiedzenia spotkało się ze wskazanymi przez prezesa kandydatami: Zbigniewem Siedlewskim na stanowisko dyrektora Biura Prezesa IPN; Pawłem Rozdźwieńskim na stanowisko p.o. dyrektora Oddziału IPN we Wrocławiu, Magdaleną Hajduk na stanowisko dyrektora Biura Nowych Technologii IPN oraz dr. Rafałem Leśkiewiczem na stanowisko dyrektora Biura Rzecznika Prasowego IPN. Ponadto prezes IPN w związku z przebudową Biura Badań Historycznych zaproponował na stanowisko p.o. dyrektora tego biura – dr. hab. Jana Szumskiego. Zaproponowani przez prezesa IPN kandydaci zostali pozytywnie zaopiniowani.

Na posiedzeniu 21 września omówiono zadania Instytutu Pamięci Narodowej wobec kryzysu narodowej pamięci w Polsce w perspektywie następnych lat.

19 października wysłuchano i omówiono kierunki zmian w polityce wydawniczej i dystrybucji publikacji. Ponadto pełniący obowiązki dyrektora BBH dr hab. Jan Szumski zaprezentował działalność naukową pionu badawczego, w tym stan zaawansowania prac nad centralnymi i regionalnymi projektami badawczymi. Z kolei dr Rafał Leśkiewicz, dyrektor Biura Rzecznika Prasowego, przedstawił działania medialne IPN.

Podczas posiedzenia 16 listopada odbyło się spotkanie ze współorganizatorami konkursu „Książka Historyczna Roku” im. Oskara Haleckiego – przedstawicielami Polskiego Radia, Telewizji Polskiej,

Narodowego Centrum Kultury, Instytutu Pamięci Narodowej – w sprawie kontynuowania konkursu. Omówiono także propozycję modyfikacji Centralnych Projektów Badawczych przedstawioną przez p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych IPN, dr. hab. Jana Szumskiego.

11 grudnia Kolegium wydało oświadczenie, w którym podniosło, że „wyraża zdecydowany protest wobec podjętej próby zmiany nazwy Ronda Romana Dmowskiego w Warszawie. Tego rodzaju działania wymierzone są w kultywowanie pamięci historycznej Polaków. Roman Dmowski to jeden z ojców naszej Niepodległości, człowiek, który całe swoje życie poświęcił dla Polski. Zmiana nazwy Ronda Romana Dmowskiego byłaby haniebnym gestem wymierzonym we wszystkich polskich patriotów. Mamy nadzieję, że zwycięży rozsądek i opamiętanie”.

Podczas posiedzenia 21 grudnia omówiono sprawy bieżące będące w gestii Kolegium oraz kwestie administracyjne dotyczące Instytutu Pamięci Narodowej. Spotkano się z: dr. Sebastianem Pilarskim, kandydatem na stanowisko p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych, dr. Pawłem Warotem, kandydatem na stanowisko dyrektora Oddziału IPN w Gdańsku, Karoliną Imianowską, kandydatką na stanowisko dyrektora Wydawnictwa, Krystianem Iwanowem, kandydatem na stanowisko dyrektora Biura Wydarzeń Kulturalnych oraz Łukaszem Witkiem, kandydatem na stanowisko dyrektora Central Point i Przystanków Historia (Polska, Świat).

Kolegium w trakcie posiedzeń podjęło siedem uchwał w sprawie zgłoszonych przez prezesa kandydatów na stanowiska kierownicze wymienione w statucie IPN w związku z realizacją art. 23 ust. 2 pkt 2 ustawy o IPN. Wypełniając obowiązki wynikające z art. 36 ust. 9 ustawy o IPN, wydało dwie opinie na wniosek prezesa IPN – odnośnie do odwołań od decyzji administracyjnych dyrektorów oddziałów IPN w sprawie nieudostępniania dokumentów. W związku art. 3 pkt 12 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski Kolegium rozpatrzyło jedno odwołanie od decyzji prezesa odmawiającej uznania danego grobu za grób weterana walk o wolność i niepodległość Polski.

Instytut Pamięci Narodowej, realizując zadania ustawowe związane z utrwalaniem pamięci o bohaterach narodowych i upowszechnianiem wiedzy o najnowszej historii Polski, przyznaje nagrody, w których jury zasiada przewodniczący Kolegium, jako wiceprzewodniczący Kapituły nagród „Kustosz Pamięci Narodowej” i „Świadek Historii”. Dlatego w roku sprawozdawczym osobiście uczestniczył w spotkaniach bądź delegował upoważnioną przez siebie osobę. Ponadto profesorowie Cenckiewicz, Draus, Polak i Wolsza uczestniczyli w pracach komisji konkursu im. Władysława Pobóg-Malinowskiego na „Najlepszy Debiut Historyczny Roku”, w którym nagradzane są niepublikowane prace magisterskie i doktorskie poświęcone historii Polski i Polaków w XX w.

Należy dodać, że członkowie Kolegium brali udział nie tylko w posiedzeniach, ale także aktywnie uczestniczyli w uroczystościach i przedsięwzięciach organizowanych lub współorganizowanych przez Instytut, związanych z jego ustawowymi celami i misją.

Profesor Cenckiewicz wziął dwukrotnie udział w dyskusji z cyklu „Tajemnice bezpieczeństwa”, które odbyły się w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanku Historia” w Warszawie. Po raz pierwszy 29 stycznia w dyskusji „Kontrwywiad – atak i obrona. Rzecz o kondycji polskiego kontrwywiadu” wraz z dr. Bolesławem Piaseckim, gen. Andrzejem Kowalskim, dr. hab. Zbigniewem Siemiątkowskim oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim. Drugim razem 30 września – „Afera Marszałkowa – czyja zemsta: WSI czy rosyjskich służb specjalnych?” – poświęconej historii organów bezpieczeństwa PRL wraz z gen. Andrzejem Kowalskim, Piotrem Bączkiem oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim. Uczestniczył w zorganizowanej przez IPN debacie w związku z 40. rocznicą wprowadzenia w Polsce stanu wojennego „(Nie)rozliczony stan wojenny” w Warszawie (12 grudnia). W debacie tej udział wzięli: prof. Andrzej Zybertowicz, doradca społeczny Prezydenta RP, prok. Andrzej Pozorski, zastępca Prokuratora Generalnego, dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz dr Maciej Korcuć, naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Krakowie. W roku sprawozdawczym ukazało się nowe wydanie książki Sławomira Cenckiewicza *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią*, rozszerzone o przedmowę autora, w której szczególnie podkreślił rolę ludowego Wojska Polskiego w masakrze

Grudnia '70. Profesor uczestniczył w akcji promocyjnej publikacji w dwunastym odcinku programu „Przystanek Książka. Wydawnictwo IPN” (26 maja) oraz w dyskusji o książce, która zarazem była poświęcona pamięci Józefa Szylera. Odbyła się ona w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki w Warszawie (23 kwietnia) z udziałem Krzysztofa Wyszkwoskiego i Adama Hlebowicza, dyrektora Biura Edukacji Narodowej. Ponadto wziął udział w: prezentacji albumu *Zapomniana historia powstańczej Warszawy w Aktach Osobowych Archiwum Poczty Polskiej* w CE „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki, w której uczestniczyli prezesi zarządu Poczty Polskiej Tomasz Zdzikot oraz Wiesław Włodek, wiceprezes IPN dr Mateusz Szpytma, dyrektor Muzeum Wojska Polskiego Paweł Żurkowski i prezes zarządu PGE Polskiej Grupy Energetycznej Wojciech Dąbrowski (6 sierpnia), a także w odsłonięciu tablicy pamiątkowej poświęconej Tadeuszowi Katelbachowi, pierwszemu polskiemu komendantowi wyzwolonych Sejn, na budynku Poczty Polskiej przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 24 w Sejnach (23 sierpnia) wraz z prof. Piotrem Kardelą, dyrektorem OIPN w Białymstoku, Bohdanem Paszkowskim wojewodą podlaskim, i dyrektorem Poczty Polskiej, Bożeną Łoś.

Profesor Polak, pełniąc funkcję przewodniczącego Kolegium IPN, wziął udział w promocji online teki edukacyjnej *O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od PSL do NSZZ RI »Solidarność« (1944–1989)*, w Bydgoszczy (16 marca). W dyskusji uczestniczyli: prezes IPN dr Jarosław Szarek, wojewoda kujawsko-pomorski Mikołaj Bogdanowicz, dyrektor Oddziału IPN w Gdańsku prof. Mirosław Golon, współautorka teki dr Katarzyna Maniewska (Delegatura IPN w Bydgoszczy) oraz prowadząca spotkanie Magdalena Basińska. Jako zastępca przewodniczącego uczestniczył w dyskusji online „Lekcja demokracji. I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” z perspektywy czterdziestolecia” w Gdańsku (7 października) wraz z prof. dr. hab. Krzysztofem Brzechczynem (OBBH Poznań), dr. Dariuszem Gralą (Instytut Kliometrii i Badań nad Transformacją w Poznaniu), dr. Grzegorzem Majchrzakiem (BBH IPN) oraz prowadzącym dr. Piotrem Brzezińskim (Oddział IPN Gdańsk). Podczas sesji naukowej „Stan wojenny w Polsce. Przyczyny i konsekwencje” w Bydgoszczy (9 grudnia) wygłosił wykład *Przyczyny wprowadzenia stanu wojennego w Polsce*. Współorganizatorami sesji byli: wojewoda kujawsko-pomorski Mikołaj Bogdanowicz, poseł do Parlamentu Europejskiego Kosma Złotowski, Centrum Badań Historii „Solidarności” i Oporu Społecznego w PRL Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Bydgoszczy. Wystąpił w „Salonie autorów IPN” podczas Targów Książki Historycznej w Warszawie (25–28 listopada), gdzie opowiedział o książce, której jest współautorem wraz z Sylwią Galij-Skarbińską *„Nigdy przed mocą nie ugnieemy szyi”. Obóz internowania w Potulicach 1981–1982*, której drugie wydanie się ukazało. Wziął udział w debacie Radia Szczecin „Na Wieczór” (8 grudnia) „Szczeciński Grudzień 81” wraz ze Zbigniewem Boguckim, wojewodą zachodniopomorskim, dr. hab. prof. US Krzysztofem Kowalczykiem, dyrektorem Archiwum Państwowego w Szczecinie, z Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, dr. Tomaszem Kozłowskim, BBH IPN, dr. Michałem Siedziako, z Instytutu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, OBBH Szczecin oraz dr. inż. Mieczysławem Ustasiakiem, działaczem opozycji antykomunistycznej, senatorem I kadencji z listy Komitetu Obywatelskiego. Był także słuchaczem reprezentującym Kolegium w konferencji popularnonaukowej „Kpt. Alojzy Bruski »Grab«” w Bydgoszczy (7 września). Profesor Polak wziął udział wraz z dr. Jarosławem Szarkiem w toruńskich obchodach Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką (24 marca) oraz w inauguracji nowej siedziby Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy (14 lipca). Uczestniczył w otwarciu wystawy elementarnej IPN *Zbrodnia Katyńska 1940. Zagłada polskich elit* w Toruniu oraz wraz z dyrektorem IPN Gdańsk, przedstawicielami władz województwa i Stowarzyszenia Rodzina Katyńska złożył kwiaty w kościele Jezuitów w Toruniu, przed Epitafium Katyńskim, upamiętniającym 90 ofiar zbrodni, a wraz z Dyрекcją Lasów Państwowych w Toruniu pod tablicą katyńską w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (13 kwietnia). Wziął również udział w otwarciu wystawy *Tu rodziła się „Solidarność” rolników* w Bydgoszczy (21 kwietnia) wraz z jej współautorką dr. Katarzyną Maniewską z Delegatury IPN w Bydgoszczy; wystawy elementarnej IPN *Witold Pilecki* w Parku Pamięci Ofiar Zbrodni Pomorskiej 1939 r. w Toruniu (13 maja) wraz z członkiem zarządu województwa kujawsko-pomorskiego Sławomirem Kopyściem, Mirosławem Sprengerem

(Delegatura IPN Bydgoszcz) oraz ks. prałatem Józefem Nowakowskim; wystawy fotografii *Tu rodziła się opozycja* w Toruniu (2 lipca) przygotowanej z okazji 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku – w uroczystości uczestniczyli m.in. współtwórczyni wystawy dr Kamila Churska-Wołoszczak z Delegatury IPN w Bydgoszczy, marszałek województwa kujawsko-pomorskiego Piotr Całbecki oraz Jan Wyrowiński, prezes Społecznego Komitetu Solidarni Toruń Pamięta; wystawy poświęconej Prymasowi Tysiąclecia, kardynałowi Stefanowi Wyszyńskiemu w Toruniu (13 września) wraz z marszałkiem województwa kujawsko-pomorskiego Piotrem Całbeckim, dyrektorem gdańskiego oddziału IPN prof. Mirosławem Golonem oraz historykami z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika: prof. Waldemarem Rozynkowskim i prof. Michałem Białkowskim. Ponadto uczestniczył w obchodach upamiętniających wybuch powstania wielkopolskiego wraz z dyrektorem IPN Gdańsk prof. Mirosławem Golonem i naczelnikiem bydgoskiej Delegatury IPN Edytą Cisewską; 27 grudnia oddał hołd powstańcom wielkopolski pod pomnikiem ich upamiętniającym na cmentarzu parafialnym w Kcyni, na Cmentarzu Nowofarnym – poległym powstańcom wielkopolskim, a także mieszkańcowi Nakła, rzemieślnikowi Antoniemu Nadszakule w Nakle nad Notecią, pod upamiętnieniem powstania wielkopolskiego w Szubinie, na cmentarzu parafii św. Wojciecha w Sadkach, na cmentarzu parafialnym w Lisewie Kościelnym oraz na bydgoskiej Łączce.

Profesor Wolsza wziął udział w panelu dyskusyjnym „Druza Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Druza Rzeczpospolita – nadzieja pokoleń” w Bełchatowie (22–24 września). Jako zastępca przewodniczącego Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej oraz wykładowca Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy wygłosił wykład *Druza konspiracja w Polsce: chronologia, geografia, skala zjawiska i działalność* na konferencji naukowej „Żołnierze Niezłomni – podziemie niepodległościowe i antykomunistyczne po 1945 roku”, zorganizowanej przez Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną w Nakle nad Notecią (3 marca). Reprezentował Kolegium podczas uroczystej premiery pociągu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej „Anders” oraz na otwarciu wystawy IPN w Łodzi *W drodze na Monte Cassino* (28 maja). Honorowym gościem tych wydarzeń była córka gen. Władysława Andersa – Anna Maria Anders, ambasador RP we Włoszech. Uczestniczył także w: konferencji „Zbrodnia Katyńska w percepcji Polonii i opinii międzynarodowej” w Koszalinie (26–27 kwietnia), gdzie wygłosił referat *Stan badań nad różnymi aspektami Zbrodni Katyńskiej*; międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez IPN „Zbrodnia Katyńska – nowe aspekty”, w Warszawie (17 września) z wykładem *Problematyka katyńska w świetle najnowszej historiografii (2010–2020)*; konferencji zdalnej „Ignacy Jan Paderewski Artysta – Demokrat – Polityk” w Londynie (15 maja) z referatem *Architekci niepodległości Polski w 1918 r.* Ponadto wziął udział w interdyscyplinarnym seminarium w Bełchatowie na temat obrazu MBP, SB, MO w ujęciu historyków, politologów, językoznawców, socjologów, psychologów i kulturoznawców (26–27 maja), w konferencji „Komunistyczny aparat represji wobec przedwojennej inteligencji polskiej” w Białymstoku (25–26 listopada) zorganizowanej przez białostocki oddział IPN, podczas której wygłosił wykład *Losy przedwojennej inteligencji w powojennych więzieniach* oraz w inauguracji Przystanku Historia IPN w Twierdzy Boyen w Giżycku (24 listopada) z wykładem *Grób Nieznanego Żołnierza (1925–2021). Od bohaterów z Zadwórze do Żołnierzy Niezłomnych*. W periodyku „Pamięć i Sprawiedliwość” nr 2 (38) 2021 ukazał się artykuł prof. Wolszy „*Gdybyśmy pojechali, byłaby to kompromitacja patriotyzmu polskiego*”. *Absencja Polaków na olimpiadzie w Antwerpii w 1920 r.*

Profesor Jan Draus wziął udział w dyskusji online z cyklu „Jak Polacy budowali Orient” wraz z dr. hab. Mirosławem Supruniukiem i Karoliną Wandą Olszowską (prowadząca): „Nauka i oświata polska na Bliskim Wschodzie” w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” (23 maja), w uroczystej gali jubileuszu dwudziestolecia Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie (15 września) oraz przygotował artykuł *Drogi życia Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowej*, który ukazał się w publikacji *Paryż, Londyn, Monachium, Nowy Jork. Powrześniowa emigracja na mapie kultury nie tylko polskiej*, tom 3: *Wybitne postaci kobiece*, red. Anna Janicka, Ewa Rogalewska, Violetta Wejs-Milewska, Białystok–Warszawa 2021.

Książd prof. dr hab. Józef Marecki wziął udział w panelu dyskusyjnym „Urząd ds. Wyznań jako narzędzie polityki wyznaniowej władz PRL w latach 1975–1989” wraz z dr. hab. Rafałem Łatką,

dr. Bartłomiejem Noszczakiem, ks. dr. hab. Dominikiem Zamiatałą podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej: „Urząd ds. Wyznań: struktury, działalność, ludzie w latach 1975–1989” w Konstancinie-Jeziornej (13–15 września). Uczestniczył także, reprezentując Kolegium IPN, w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej gen. Franciszka Latinika w kościele garnizonowym św. Agnieszki w Krakowie (15 sierpnia), która została poprzedzona mszą świętą za duszę gen. Latinika, koncelebrowaną przez niego oraz proboszcza kościoła garnizonowego ks. płk. dr. Piotra Srokę, ks. Władysława Palmowskiego, ks. Stefana Misińca, o. Jerzego Pająka. Ponadto jako członek Kolegium IPN uczestniczył w prezentacji tablicy na cmentarzu parafialnym w Gorzkowie (5 sierpnia) na grobie Józefa Pajączka „Lemisa”, poległego podczas pacyfikacji Skalbmierza – dokonał poświęcenia miejsca wiecznego spoczynku, pobłogosławił i poprowadził modlitwę nad mogiłą bohatera.

Profesor Andrzej Nowak uczestniczył w dyskusji „Polska i Ukraina w latach 30. i 40. XX wieku – 25 lat współpracy archiwalno-historycznej” wraz z prof. Ołeksandrem Łysenko, dr. Marcinem Majewskim, prof. Hiroakiem Kuromiyą (Indiana University) i prof. Jurijem Szapowałem. Debatę, która odbyła się w Belwederze (14 września), prowadził Adam Hlebowicz, dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN.

Profesor Piotr Franaszek wziął udział w uroczystości nadania rondy w pobliżu Muzeum AK w Krakowie imienia Janusza Kurtyki, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2005–2010, który zginął w katastrofie smoleńskiej. W uroczystości, która odbyła się 12 października, uczestniczyli m.in.: Zuzanna Kurtyka i Paweł Kurtyka, fundatorzy Fundacji im. Janusza Kurtyki, prezes IPN dr Karol Nawrocki i jego zastępca dr hab. Karol Polejowski oraz prezydent Krakowa Jacek Majchrowski.

Redaktor Krzysztof Wyszowski wziął udział w dyskusji online „Stan ścigania zbrodni komunistycznych – próba podsumowania” poświęconej historii organów bezpieczeństwa PRL w cyklu „Tajemnice bezpieki”, wraz z Tadeuszem Płużańskim, Michałem Mireckim oraz prowadzącym Piotrem Woyciechowskim, w Centrum Edukacyjnym im. Janusza Kurtyki „Przystanek Historia” w Warszawie (29 czerwca). Ponadto uczestniczył w debacie po filmie *Ukradzione zwycięstwo czyli system III RP* wraz z Piotrem Semką, Markiem Jurkiem i reżyserem filmu Krzysztofem Nowakiem oraz prowadzącym Michałem Karnowskim, która odbyła się podczas XIII Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci” w Gdyni, 29 września – 2 października (partnerem instytucjonalnym festiwalu jest IPN).

Redaktor Bronisław Wildstein był gościem specjalnego wydania audycji „Salon Dziennikarski” podczas XIII Festiwalu Filmowego „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci” w Gdyni. Mówił o znaczeniu festiwalu w wojnie o pamięć historyczną młodego pokolenia. Ponadto wystąpił w spotkaniach „Pisarz – ofiara i świadek totalitaryzmów” wraz z Agatą Kłopotowską i Wojciechem Tomczykiem oraz „Dmowski czy Piłsudski – obraz odzyskanej niepodległości w popkulturze” wraz z prof. Janem Żarynem (dyrektorem Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. R. Dmowskiego i I. J. Paderewskiego), Maciejem Pawlickim (producentem, publicystą), Wojciechem Tomczykiem (dramaturgiem, scenarzystą), Krzysztofem Nowakiem (reżyserem) oraz prowadzącym Janem Rumanem (redaktorem „Biuletynu IPN”).

W gronie członków Kolegium zasiadają znani i cenieni badacze historii zarówno Polski, jak i świata, zaangażowani uczestnicy wydarzeń historycznych, działacze opozycji antykomunistycznej, publicyści, wykładowcy akademicki, dlatego też jako eksperci często zabierają głos publicznie. Uczestniczą w konferencjach naukowych organizowanych przez uczelnie wyższe, stowarzyszenia, fundacje – nie tylko w Polsce, ale także poza jej granicami, biorą udział w dyskusjach na temat książek dotyczących interesującej ich problematyki, odkrywają kulisy ważnych wydarzeń historycznych podczas obchodzonych rocznic, a także są autorami lub współautorami uznanych publikacji.

Profesor Andrzej Nowak był gościem audycji „Historia żywa” w Polskim Radiu 24 prowadzonej przez Dorotę Truszczak, w której starał się pokazać, jaki wpływ na dokonywane przez nas wybory życiowe i całą naszą teraźniejszość mają wydarzenia historyczne (XVIII, XIX, XX w.). Wielokrotnie wypowiadał się na temat działań podejmowanych po rozbiorach RP na rzecz utrzymania polskości, o walce nie tylko czynem, słowem, ale i piórem. Zabierał głos podczas uroczystości obchodów bitwy warszawskiej, zwracając szczególną uwagę na to, że „klęska Armii Czerwonej pod Warszawą w 1920 r. odsunęła urzeczywistnienie snu gospodarzy »czerwonego« Kremla o sowietyzacji Europy. Przynajmniej na jakiś czas”, a także o 100. rocznicy podpisania w Rydze traktatu pokojowego między Polską

a Rosją i Ukrainą. W roku sprawozdawczym ukazał się tom 5 autorstwa prof. Nowaka *Dzieje Polski. Imperium Rzeczypospolitej*, a profesor został wyróżniony Złotym Medalem Honorowym za Zasługi dla Województwa Małopolskiego.

Profesor Tadeusz Wolsza wielokrotnie podnosił kwestię zbrodni katyńskiej, zarówno w audycjach radiowych, jak i artykułach prasowych. W związku z 100. rocznicą wspominał o podpisanym 18 marca 1921 r. w Rydze traktacie pokojowym między Polską a Rosją i Ukrainą. „Polska wychodziła z wojny z bolszewicką Rosją poobijana i osłabiona, ale zwycięska i dumna”, czego wyrazem była konstytucja marcowa z 17 marca 1921 r. Wypowiadał się o pierwszym transporcie Polaków do Auschwitz, a także wystąpił z referatem *Miłośnicy, prorektorzy i mecenasi gry szachowej w II Rzeczypospolitej* podczas panelu naukowego pt. „Królewska gra uwagi, wyobraźni i rozumu – szachy w polskiej historii i nauce” w Filharmonii Pomorskiej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, podczas konferencji zorganizowanej przez Instytut De Republica (27 listopada). W roku sprawozdawczym profesor został odznaczony Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Profesor Wojciech Polak wypowiadał się w związku 40. rocznicą zamachu na Jana Pawła II oraz na temat roli papieża w przemianach w Polsce i części państw Europy Środkowej, w 230. rocznicę Konstytucji 3 maja, 39. rocznicę manifestacji w Toruniu, 40. rocznicę wprowadzenia stanu wojennego oraz 65. rocznicę wydarzeń „Poznańskiego Czerwca”. Zabierał także głos na temat: zaślubin Polski z Morzem Bałtyckim, żołnierzy wyklętych, porozumień sierpniowych czy o listopadzie 1918 r. Mówił o Polakach ratujących Żydów, narażających własne życie w okresie II wojny światowej czy też o ofiarach rzezi na Wołyniu i w Galicji oraz bł. ks. Jerzym Popiełuszcze. Wziął udział w debacie z dr. Tomaszem Kozłowskim, senatorem Janem Rulewskim oraz prowadzącą Judytą Bielanowską – poświęconej frakcji i podziałom „Solidarności”, w ramach konferencji „Samorządna Rzeczpospolita” w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku (29 sierpnia) oraz wygłosił wykład *Od Żółkiewskiego do stanu wojennego* w Wysokiem Mazowieckiem (10 października). Ponadto jest m.in. współautorem publikacji z Sylwią Galij-Skarbińską i Michałem Damazynem: *Czas przeszły zapisany. Wspomnienia działaczy NZS UMK w Toruniu w latach 1980–1989*, wydawnictwa Fundacja Historia.pl; *Nikczemność i honor: stan wojenny w stu odsłonach*, Wydawnictwa „Biały Kruk” oraz *Opór społeczny przeciwko komunizmowi w Toruniu w obiektywie Artura Wiśniewskiego (lata osiemdziesiąte XX wieku)*, Wydawnictwa „Adam Marszałek”, którego jest współautorem z Arturem Wiśniewskim i Sylwią Galij-Skarbińską. Profesorowie Wojciech Polak i Sławomir Cenckiewicz oraz red. Bronisław Wildstein wielokrotnie zabierali głos w mediach w związku z ukazaniem się książki *Wokół sprawy Pyjasa* (pod redakcją Marii Anny Potockiej), w której redaktorka postawiła tezę, że krakowski opozycjonista nie był ofiarą działań SB, a zginął w wypadku.

Redaktor Bronisław Wildstein wielokrotnie zwracał uwagę na wpływ historii na teraźniejszość, a także na to, że masowa kultura prawie nie mówi o przeszłości. Wypowiadał się też o 40. rocznicy stanu wojennego.

Profesor Sławomir Cenckiewicz w związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego wziął udział w debacie „Fenomen ruchu Solidarność – 40. rocznica wybuchu stanu wojennego w Polsce”, w panelu dyskusyjnym „Fenomen ruchu Solidarność” wraz z prof. Andrzejem Zybortowiczem, dr. Robertem Derewendą i dr. Grzegorzem Wołkiem, w redakcji „Tygodnika Solidarność” w Warszawie (13 grudnia) oraz w konferencji w Sejmie RP zrealizowanej przez TVP. Wziął udział w panelu „Polityka historyczna Polski” wraz z dr. Karolem Nawrockim, ówczesnym dyrektorem Muzeum II Wojny Światowej i prowadzącym Pawłem Piekarczykiem, podczas zjazdu Klubów „Gazety Polskiej” w Piotrkowie Trybunalskim (9–11 lipca), rozmawiał z Januszem Walentynowiczem, dr. Adamem Chmieleckim w związku z kolejną rocznicą protestów społecznych w sierpniu 1980 r. i powstania NSZZ „Solidarność” oraz o roli, jaką w sierpniu 1980 r. odegrała Anna Walentynowicz, w Studiu Koncertowym Radia Gdańsk im. Janusza Hajduna (27 sierpnia), wygłosił też wykład *Fundusz Obsługi Zadłużenia Zagranicznego – finanse publiczne i służby specjalne* w Centrum Pieniądza NBP (2 grudnia). Przypomniał Michała Falzmana, kontrolera NIK w 1990 r. w związku z 30. rocznicą jego śmierci oraz wspominał zmarłego 20 września 2021 r. Jerzego Targalskiego. W roku sprawozdawczym ukazało się wznowienie książki autorstwa Władysława Studnickiego *Polska za linią Curzona* wzbogacone o wstęp i opracowanie prof. Sławomira

Cenkiewicz, który wziął także udział w dyskusji „Z Niemcami czy bez, czyli o »Polsce za linią Curzona«” Studnickiego, razem z dr. Łukaszem Jasiną, ekspertem w dziedzinie polityki pamięci w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych i sekretarzem redakcji „Polskiego Przeglądu Dyplomatycznego”, Piotrem Zychowiczem, redaktorem naczelnym miesięcznika „Historia Do Rzeczy” i prowadzącym dr. Krzysztofem Rakiem, historykiem i ekspertem ds. stosunków międzynarodowych, dyrektorem zarządzającym w Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Ksiądz prof. Józef Marecki uczestniczył w uroczystej prezentacji książki *Dziedzictwo Synodu Zamojskiego 1720–2020. Wyzwania i perspektywy*, Wydawnictwa AVALON, w Zamościu (14 września) oraz w konferencji naukowej „Kościół katolicki na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 1966–1972”, podczas której wygłosił wykład „Decyzje Stolicy Apostolskiej stabilizujące sytuację Kościoła na Ziemiach Zachodnich i Północnych – bulla Pawła VI „Episcoporum Poloniae Coetus” z 28 czerwca 1972 r.”, w Trzebnicy. W roku sprawozdawczym ksiądz profesor został powołany do Rady Muzeum Ziemi Miechowskiej (6 października).

Profesor Piotr Franaszek był współautorem książki wraz z Pawłem Gratą, Anną Kozicką-Kończakowską, Mariuszem Ruszelem i Grzegorzem Zamoyskim *Ignacy Łukasiewicz* wydanej przez Państwowy Instytut Wydawniczy.

Krzysztof Wyszowski jako były sekretarz redakcji „Tygodnika Solidarność” w związku z 40. rocznicą ukazania się jego pierwszego numeru mówił w wywiadach medialnych o początkach pisma i problemach z cenzurą (3 kwietnia). Jako działacz niepodległościowy zaangażowany w latach reżimu komunistycznego w działalność wydawnictw podziemnych odebrał odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, przyznaną przez ministra kultury, dziedzictwa narodowego i sportu Piotra Glińskiego (16 lipca). Wziął udział w oficjalnych uroczystościach 41. rocznicy podpisania porozumień sierpniowych i utworzenia NSZZ „Solidarność” w Gdańsku (31 sierpnia). W związku z 40. rocznicą wprowadzenia stanu wojennego w Polsce oraz pacyfikacji kopalni „Wujek” uczestniczył w spotkaniu działaczy „Solidarności” we Francji, zorganizowanym przez Ambasadę RP w Paryżu, Paryski Klub „Gazety Polskiej” oraz Stowarzyszenie Polskich Kombatantów we Francji i ich Rodzin. W ambasadzie odbyła się debata na temat genezy „Solidarności” i przyczyn wprowadzania stanu wojennego w Polsce 13 grudnia 1981 r. (12 grudnia).